
Správný čas pro zákoník teprve přijde

Správný čas pro zákoník teprve přijde

Vděčným tématem současnosti jsou spekulace nad osudem nového trestního zákoníku. Pozornost se neprávem soustřeďuje zpravidla na jedno jeho sporné ustanovení. Opomíjí se však, že nový zákoník trpí dlouhou řadou jiných chyb. Jde o návrh nedokonalý, neprovázaný s procesním právem, nekoncepční, nesmyslně kazuistický a obsahující řadu kontroverzních ustanovení.

Nový trestní zákon je třeba projednávat současně se zcela novým trestním řádem, nikoliv odděleně, jako se tomu děje. Je tomu tak pro úzkou souvislost mezi trestním právem hmotným a trestním právem procesním, o které se učí již studenti. Oddělené projednávání trestního zákoníku od trestního řádu má již doslova zakódovanou nutnost pozdějších opakovaných novelizací, aby oba kodexy byly souladné. Jen na okraj uvádím, že v sousedních zemích se srovnatelnými poměry (Polsko, Slovensko) tento samozřejmý požadavek respektovali a oba kodexy přijali současně.

Rekodifikace trestního práva by měla být úplná, abychom nemuseli ve velmi krátké době znovu přijímat další zásadní normu. Součástí zákoníku by vzhledem k mezinárodním doporučením měla být také nově zakotvená trestní odpovědnost právnických osob. Pokud může být nějaký institut upraven v jednom předpise, je nesprávné a nerozumné upravovat jej odděleně v jiných předpisech sloužících témuž účelu.

Nový trestní zákoník zavádí dosud neznámý institut tzv. zabezpečovací detence, u něhož chybí navazující právní úprava, tj. zákon o výkonu zabezpečovací detence, ačkoliv se má jednat o zásah do života pachatele, který podle okolností může trvat doživotně a může být uložen i mladistvému.

Návrh nového zákoníku přináší kontroverzní ustanovení o usmrcení na žádost, které je předmětem vášnivých rozepří již proto, že umožňuje uložení žádného trestu, přičemž nikde není vymezen klíčový pojem „nevyléčitelná somatická nemoc“, podmiňující aplikaci tohoto ustanovení. Předkládá se řešení, na které společnost není připravena, a navíc v nevhodné formě.

Obdobně problematické je snížení hranice trestní odpovědnosti z 15 let na 14 let, které většina odborné veřejnosti odmítla. Laická veřejnost jej sice přivítala, ale nepřeje si, aby došlo ke snížení věkové sexuální hranice, což je ovšem logický důsledek snížení hranice trestní odpovědnosti.

Na jiných místech nový zákoník doslova hýří kazuistickými skutkovými podstatami, které s sebou nesou nebezpečí, že se nepodaří odbornou fantazií zpracovatelů postihnout všechny myslitelné případy a že na další jednání, na něž norma nedopadá, se bude muset přijmout nová úprava. A nedostatků je mnohem víc.

Nepovažuji za žádnou hanbu odložit přijetí tak zásadní normy ovlivňující běžný život každého občana. Samotný argument, že se nový trestní zákoník připravuje již deset let, a proto musí být přijat za každou cenu, považuji jen za zbytečně laciné prestižní gesto.

Osobně si vážím úsilí ministra Pavla Němce o prosazení nové právní normy a vytýkané nedostatky nové právní úpravy jistě nelze spojovat s jeho osobou. Vezměme například v jiné souvislosti jistě úctu budící množství naprosto nesourodých návrhů, které byly předneseny (a mnohé bohužel přijaty) ve druhém čtení ve Sněmovně a které prostě nelze do návrhu zapracovat.

Podle mého názoru by bylo rozumné oddálit přijetí nového trestního zákoníku, předlohu revidovat, dopracovat, odstranit legislativní vady, doplnit návrh o chybějící trestní odpovědnost právnických osob i chybějící navazující zákony k nové právní úpravě. Zejména pak urychlit práce na přijetí nového trestního řádu, předložit obě normy současně a koordinovat jejich projednávání tak, aby byly věcně souladné a vešly v účinnost současně. Na aktuální ochraně společenských vztahů se nic nezmění. Přijetí nového trestního zákoníku v navrhované podobě by přineslo více škody než užitku.

Jiří Jelínek (Autor je docent trestního práva a kriminologie na Právnické fakultě UK v Praze a vedoucí katedry trestního práva na Právnické fakultě UP v Olomouci)